

Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos 2019-ųjų metų veiklos plano ataskaita

2020 m. vasario 7 d. Nr. (06 2.3 E)BV-2827

1 strateginis tikslas: Skatinti sveiką gyvenseną, saugoti ir stiprinti sveikatą, vykdyti ligų prevenciją

Programos tikslas „Skubiai ir koordinuotai reaguoti į grėsmes visuomenės sveikatai“

Svarbiausias šio programos tikslo uždavinys – „Apriboti ir kontroliuoti infekcinių ligų plitimą“. Siekiant laukiamų rezultatų ataskaitiniu laikotarpiu buvo vykdomos šios priemonės: „Apriboti užkrečiamųjų ligų plitimą, vykdant epidemiologinę priežiūrą, koordinuojant imunoprofilaktinį darbą ir informuojant visuomenę apie užkrečiamąsias ligas“; „Mažinti užkrečiamųjų ligų įvežimo į šalį grėsmę“.

2019 m. NVSC vykdytos priemonės ir veiklos teikia tiek tiesioginę, tiek netiesioginę naudą visuomenei. Imunoprofilaktinio darbo organizavimo stebėseną užtikrina didesnes skiepimų apimtis ir taip netiesiogiai apsaugo gyventojus nuo skiepais valdomų užkrečiamųjų ligų. Epidemiologinis ligų ištyrimas padeda apriboti ir kontroliuoti infekcinių ligų plitimą, užkerta kelia šių ligų protrūkiams. Antimikrobinės veiklos koordinavimas padeda kovoti su bakterijų atsparumo antibiotikams didėjimu, išsaugoti antibiotikų veiksmingumą. Konsultacijos ir informacija visuomenei apie užkrečiamųjų ligų profilaktiką ir apsisaugojimo būdus didina gyventojų supratimą ir žinių lygį saugant savo sveikatą.

Vykdamas šio uždavinio priemones 2019 m. buvo **100 proc.** įvertinta bei Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinei sistemai (ULSVIS) pateikta iš asmens sveikatos priežiūros įstaigų (ASPI) gaunama informacija apie užkrečiamųjų ligų atvejus ir sukėlėjus, parengta **10** užkrečiamųjų ligų epidemiologinės situacijos apskrityse ir **60** užkrečiamųjų ligų epidemiologinės situacijos savivaldybėse aprašymų. Dėl kilusio tymų protrūkio, nustatytų tuberkuliozės atvejų įmonėse, turinčiose didelį darbuotojų skaičių per ataskaitinį laikotarpį stebėti net **13996** sąlyti su sergančiais užkrečiamosiomis ligomis turėję asmenys. Registruoti žarnyno infekcinių ligų protrūčiai kolektyvuose ir stebėtas didelis galimai paveiktų asmenų skaičius (**5046** asmenys), laboratoriškai ištirti **6 proc.** stebėtų asmenų. Vykdytas per maistą ir aplinką plintančių užkrečiamųjų ligų protrūkių tyrimas, ištirta **100 proc.** registruotų protrūkių. Siekiant kontroliuoti infekcinių ligų plitimą, reaguota greičiau nei per **12 val.** po informacijos apie per maistą išplitusius protrūkius gavimo. Įgyvendinant ŽIV/AIDS ir lytiškai plintančių infekcijų profilaktikos ir kontrolės 2018–2020 metų veiksmų planą parengti **22** informaciniai dokumentai savivaldybėms ir savivaldybių visuomenės sveikatos biurams apie sergamumą ŽIV ir LPI. Analizuojant skiepų apimtis, nepaskiepimų priežastis, suteiktos **235** rekomendacijos (nurodymai) dėl imunoprofilaktinio darbo organizavimo ASPI. Per ataskaitinį laikotarpį **0,6 proc.** išaugo tymų, raudonukės ir parotito skiepų apimtys, **1,6 proc.** sumažėjo nepagrįstai nepaskiepytų asmenų skaičius. Vykdamas Nacionalinę imunoprofilaktikos programą, parengti ir pateikti ASPI **129** informaciniai dokumentai apie profilaktinių skiepimų kalendoriaus pakeitimus ir imunoprofilaktikos aktualijas. Įgyvendinant Poliomielioto ir ūmių vangių paralyžių epidemiologinės ir laboratorinės priežiūros ir kontrolės veiksmų planą, parengti **39** informaciniai dokumentai savivaldybėms ir savivaldybių visuomenės sveikatos biurams apie poliomielioto skiepų apimtis administracinėse teritorijose, atlikti 2 vaikų iki 15 m. amžiaus, gyvenančių Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių registracijos centre ir Pabėgėlių priėmimo centre, skiepų nuo poliomielioto apimčių vertinimai. Per ataskaitinį laikotarpį vertintos ASPI dėl imunoprofilaktinio darbo organizavimo ir nustatyta, kad lyginant su 2018 m. 2019 m. **7,4 proc.** išaugo ASPI visiškai atitinkančių imunoprofilaktinio darbo organizavimo reikalavimus skaičius. Parengta **110** visuomenės informavimo

priemonių imunoprofilaktikos klausimais, **84 proc.** iš jų susilaukė žiniasklaidos susidomėjimo. Įgyvendinant su klimato kaita susijusių ligų (alerginių ir infekcinių) 2015–2020 metų profilaktikos programą parengta virš **40** informacinių dokumentų apie sergamumą erkiniu encefalitu ir Laimo liga, stebėtos **33** teritorijos dėl erkių gausos dinamikos ir **19** teritorijų dėl uodų, platinančių užkrečiamąsias ligas, paplitimo. Stabilizuotas vidutinis sergamumo erkiniu encefalitu rodiklis – **20 atv.** 100 tūkst. gyv. – bei vidutinis sergamumo Laimo liga rodiklis – **99 atv.** 100 tūkst. gyv. Parengtos **45** visuomenės informavimo priemonės apie erkių ir uodų gausos dinamiką teritorijose, prevencines priemones, **89 proc.** išplatintų priemonių paskelbtos žiniasklaidoje. Vykiant antimikrobinėms medžiagoms atsparių mikroorganizmų plitimo prevencijos koordinavimą apskrityse, informuota apie vaikams išrašomus kompensuojamųjų antibiotikų receptus **90 proc.** ASPI, parengtos **24** visuomenės informavimo priemonės apie tinkamą antimikrobinį vaistinių preparatų vartojimą ir antimikrobinį atsparumą, **87 proc.** išplatintų priemonių paskelbta žiniasklaidoje. Per ataskaitinį laikotarpį kitais užkrečiamųjų ligų klausimais buvo atlikti **768** informavimo veiksmai (straipsniai, informaciniai pranešimai spaudai, interviu, seminarai, perskaitytos paskaitos ir pranešimai), skirti gyventojams ir organizacijoms (ne ūkio subjektams), ūkio subjektams – **267**. Gyventojams ir organizacijoms užkrečiamųjų ligų valdymo srities klausimais suteiktos net **2168** konsultacijos pagal paklausimus, ūkio subjektams – **2681**. 2019 m. buvo peržiūrėti ir pakoreguoti **32** administracinių teritorijų užkrečiamųjų ligų valdymo tarpžinybiniai planai. Mažinant užkrečiamųjų ligų išplitimo per žmonių palaikus riziką išduoti **54** leidimai ekshumuoti žmonių palikus, **88** leidimai vežti mirusiojo kūną (laissez-passer). Parengtas Informavimo apie žmogaus palaikų vežimą į užsienio valstybes, kurios nėra 1973 m. spalio 26 d. Strasbūre priimto susitarimo dėl mirusiųjų kūnų pervežimo šalys, taip pat iš šių valstybių per Lietuvos Respublikos teritoriją vežimą tranzitu tvarkos aprašo projektas (patvirtintas Sveikatos apsaugos ministro 2019 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. V-696). Atlikti **4869** medicininiai-karantininiai dokumentų patikrinimai laivuose ir keltuose, išduota, pratęsta tarptautinių laivo higieninių sąlygų pažymėjimų – **245**. Ataskaitiniu laikotarpiu NVSC toliau vykdė 3-osios Europos Sąjungos sveikatos srities 2014–2020 m. programos „Pasiruošimas ir veiksmai pasienio punktuose“ (Preparedness and action at points of entry) ES Bendrųjų veiksmų „Saugūs sveikatai vartai“ (Healthy Gateways) veiklas. Siekiant tinkamai pasiręsti grėsmių sveikatai valdymui, Vilniaus oro uoste buvo suorganizuotos civilinės saugos funkcinės pratybos. Šis oro uostas yra Lietuvos Respublikos teritorijoje paskirtasis oro uostas, kuriame sudarytos sąlygos priimti orlaivius, kai yra įtariamas užkrečiamosios ligos atvejis, protrūkis, tarša ar kitas biologinės kilmės įvykis orlaivyje. Pratybose dalyvavo 14 institucijų. Nuo 2007 m. PSO Europos regiono biuras Lietuvą priskyrė prie didžiausios tuberkuliozės rizikos šalių grupės Europos regione, o nuo 2008 m. – prie 15 Europos regiono šalių, kuriose registruojamas didelis sergamumas dauginio atsparumo vaistams nuo tuberkuliozės. Kadangi tuberkuliozės plitimą Lietuvoje lemia ne tik socialinės, bet ir psichologinės (sergančiųjų tuberkulioze nesuvokimas šios ligos sukeltamų sveikatos sutrikimų sunkumo, nenoras gydytis ir baigti gydymo kursą, gydymo režimo pažeidimai) priežastys, NVSC 2019 m. tuberkuliozės profilaktikos bei epidemiologinės būklės klausimais apmokė daugiau kaip **900** tuberkulioze sergančių asmenų bei apie **450** jų šeimos narių ir apie **1000** kitų sąlytį turėjusių asmenų.

2019 m. metu iššūkis: tymų protrūkis Lietuvoje. NVSC veiksmai valdant protrūkį: informacijos perdavimas atsakingoms institucijoms, protrūkio epidemiologinio tyrimo atlikimas, sąlytį turėjusių asmenų išaiškinimas, tymų atvejų laboratorinio ištyrimo užtikrinimas, rizikos vertinimas, gyventojų informuotumo didinimas, vakcinacijos skatinimas. Vertinant priežastis, sirgo daugiausiai neskiepyti vaikai ir neskiepyti arba tik viena vakcinos doze skiepyti suaugę asmenys. Vertinant tymų atvejų pasiskirstymą pagal amžių, galima išskirti aiškias grupes – sirgo vaikai, kurių tėvai atsisakė juos skiepyti, vaikai iki 1 m. amžiaus, kurių vakcinacija dar negalima, 35–44 m. amžiaus asmenys, kurie

skiepyti viena vakcinos doze, t. y. nepilnai. Kita svarbi rizikos grupė – sveikatos priežiūros specialistai. Tymų protrūkis dar kartą įrodė skiepų svarbą. Daugelio užkrečiamųjų ligų atveju tai svarbiausia prevencinė priemonė.

Didesnių nesklandumų įgyvendinant šio tikslo uždavinį nekilo. Strateginis produkto vertinimo kriterijus **P-01-10-02-01-03** „Užkrečiamųjų ligų atveju, kai atliktas atvejo epidemiologinis tyrimas, dalis nuo užregistruotų užkrečiamųjų ligų atvejų skaičiaus pasiektas ir viršytas – **63 proc.** Ištirta daugiau užkrečiamųjų ligų atvejų dėl didesnio vėjaraupių, skarlatinos atvejų skaičiaus ikimokyklinio ugdymo įstaigose, tymų protrūkio. Nei politiniai, nei ekonominiai veiksniai didesnės įtakos rezultatų pasiekimui neturėjo. Socialinis veiksnys – migracija apsunkino NVSC specialistų darbą vertinant skiepimų apimtį. Dėl gyventojų migracijos dažnai sudėtinga nustatyti, ar visi vaikai skiepijami pagal skiepų kalendorių.

Programos tikslas „Mažinti paslaugų, gaminių, aplinkos veiksnių neigiamą poveikį ir riziką gyventojų sveikatai“

Įgyvendindamas šį programos tikslą NVSC vykdė uždavinį „Mažinti žalingo aplinkos poveikio visuomenės sveikatai riziką“ bei šias priemones: „Mažinti ūkio subjektų teikiamų paslaugų neigiamą įtaką žmonių sveikatai, vykdant valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę“, „Stiprinti aplinkos veiksnių neigiamo poveikio visuomenės sveikatai prevenciją ir teikti visuomenei žinias, reikalingas jos sveikatai stiprinti“, „Mažinti žalingo aplinkos veiksnių poveikio sveikatai riziką ir stiprinti visuomenės sveikatą, taikant inovatyvius sprendimus bei didinant vykdomų priemonių efektyvumą“.

NVSC, vykdydamas šias priemones, ne tik prisideda prie gyventojų sveikatos išsaugojimo, gina vartotojų interesus, bet ir padeda verslui, teikdamas mokslo įrodymais pagrįstas žinias apie tai, kaip išvengti rizikos visuomenės sveikatai. Šių priemonių vykdymo rezultatų naudos gavėjai yra tiek verslo subjektai, tiek gyventojai, tiek atskirų paslaugų ir gaminių vartotojai. Verslo subjektai gaudami NVSC konsultacijas geriau supranta, kaip išvengti rizikos visuomenės sveikatai, todėl atitinkamus teisės aktų reikalavimus savo veikloje taiko atsakingiau. Tai leidžia jiems tobulinti savo veiklą ir pritraukti daugiau klientų. Vartotojai, savo ruožtu, gaudami kokybiškesnes paslaugas ir gaminius, jaučiasi saugiau. Ūkio subjektams laikantis teisės aktuose nustatytų reikalavimų išvengiama daugelio tiek infekcinių, tiek neinfekcinių susirgimų. Todėl pagrindiniu naudos gavėju laikytina visa visuomenė.

Vykdamas uždavinio „Mažinti žalingo aplinkos poveikio visuomenės sveikatai riziką“ priemones didelis dėmesys 2019 m. buvo skirtas vaikų sveikatos saugai. Ataskaitiniais metais buvo vykdomos teminės ugdymo įstaigų kontrolės – patikrinta **612** ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo įstaigų visoje Lietuvoje. Rezultatai parodė, kad **175 (28,6 proc.)** kontrolės metu patikrintų vaikų ugdymo įstaigų buvo perpildyta bent viena grupė, todėl savivaldybėms pateiktas siūlymas – rengti ikimokyklinio ugdymo įstaigų plėtros planus, atsižvelgiant į prognostinius demografinius skaičiavimus. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų plėtros planavimas, siekiant užtikrinti higienos normų reglamentuotus grupių dydžius, svarstytas ir Valstybinės sveikatos reikalų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės posėdyje. Gerinant geriamojo vandens prieinamumą, sanitarines ir higienos sąlygas ugdymo įstaigose, atliktas PSO klausimyno, kaip priežiūros ir stebėsenos instrumento, pilotinis testavimas / tyrimas. Tyrimo rezultatai pristatyti Tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir naudojimo konvencijos Vandens ir sveikatos protokolo šalių sesijoje, Belgrade. NVSC specialistai dalyvavo tarpinstitucinės darbo grupės Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. V-885 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 121:2010 „Kvapo

koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore“ ir Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklių patvirtinimo“ tobulinimo galimybei įvertinti darbe – buvo parengtas šio teisės akto pakeitimo projektas, lydimieji dokumentai (patvirtintas Sveikatos apsaugos ministro 2019 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. V-959). **Ūkio subjektams nustatyti griežtesni reikalavimai dėl kvapų.** Jie nuo 2024 m. sausio 1 d. privalės užtikrinti, kad kvapai gyvenamosios aplinkos ore dėl planuojamos / vykdomos ūkinės veiklos neviršytų 5 europinių kvapo vienetų (OUE/m³). Šiuo metu didžiausia leidžiama kvapo koncentracija gyvenamosios aplinkos ore yra 8 europiniai kvapo vienetai (OUE/m³). Be to, kvapų kontrolės komisija bus sudaroma per trumpesnę terminą, t. y. ne vėliau kaip per **5 darbo dienas**. Atsisakyta ir kvapo kontrolės III etapo, prailginančio kvapų kontrolės procedūrą, bet neduodančio efektyvių rezultatų. NVSC direktoriaus 2019 m. spalio 3 d. įsakymu Nr. VKE-393 „Dėl kvapų valdymo įvertinimo ir tobulinimo Klaipėdos mieste ir rajone darbo grupės sudarymo“ sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, kuri vertina pagrindinius kvapų šaltinius Klaipėdos mieste ir rajone bei nustato pagrindinius veiksmus, kurie būtini mažinti kvapų koncentraciją Klaipėdos mieste. Siekdamas išsiaiškinti pagrindinius kvapų šaltinius minėtame regione, NVSC organizavo Klaipėdos miesto ir rajono gyventojų apklausą. Norint apsaugoti gyventojus bei didinti jų informuotumą visuomenės sveikatos saugos klausimais, parengti Lietuvos vandenviečių, kurių geriamajame vandenyje nustatytas padidėjęs arseno kiekis, ir Lietuvos vietovių, kuriose yra šachtinių šulinių su viršijančiais ribines vertes nitritų ir nitratų kiekiais, skaitmeniniai žemėlapiai ir paskelbti NVSC interneto svetainėje. 2019 m. kovo 25–27 d. ir rugsėjo 23–24 d. Bonoje NVSC atstovas dalyvavo PSO ekspertų susitikime dėl poveikio visuomenės sveikatai vertinimo: skaitytas pranešimas apie Lietuvoje galiojančią poveikio visuomenės sveikatai vertinimo tvarką, specialistų licencijavimą. 2019 m. lapkričio 13–29 d. NVSC organizavo viešąją konsultaciją „Ūkinės veiklos veiksniai gyventojų sveikatai“. NVSC specialistai, reaguodami į Klaipėdos gyventojų susirūpinimą dėl gyvenamojoje aplinkoje nustatyto geležies oksido, kurio tyrimai viršijo didžiausias ribines vertes, atliko mokslinių publikacijų apie geležies oksido poveikį sveikatai analizę ir pateikė informaciją visuomenei. Vykdam Nacionalinio oro taršos mažinimo plano priemones buvo įsisavinta Pasaulio sveikatos organizacijos ekspertų parengta aplinkos oro užterštumo poveikio visuomenės sveikatai vertinimo programa. Siekiant užtikrinti baseinų saugą, parengtos ir baseinų savininkams pateiktos rekomendacijos, viena jų – įsirengti automatinių cheminių medžiagų dozavimo įrenginių blokavimą, sutrikus vandens cirkuliacijai. 2019 m. inicijuotas asbesto šalinimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose planų rengimas. Jau parengti trys planai – Širvintų, Ukmergės ir Švenčionių. Atlikta stacionarių suaugusiųjų globos ir slaugos namų sąlygų analizė bei suorganizuotas seminaras-viešoji konsultacija stacionarių suaugusiųjų globos ir slaugos namų darbuotojams, steigėjams. Pateikti siūlymai dėl atitinkamų teisės aktų tobulinimo. Siekiant vartotojus apsaugoti nuo nesaugių ir galimai nesaugių kosmetikos gaminių poveikio, buvo vykdoma asmenų, atsakingų už kosmetikos gaminių pateikimą rinkai, veiklos priežiūra. Nustatyti nesaugūs kosmetikos gaminiai. Jie buvo pašalinti iš rinkos. Dalis kosmetikos gaminių neturėjo visų reikiamų saugą patvirtinančių įrodymų, todėl šių gaminių pateikimas į rinką sustabdytas. NVSC 2019 metais teikė išvadas dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo, valstybinės reikšmės objektų – Vilniaus ir Kauno kogeneracinių jėgainių statybos ir veiklos, valstybinės reikšmės magistralinių kelių tinklo plėtos visuomenės sveikatos saugos aspektų. Pasiiekta, kad dėl statomų ir rekonstruojamų kelių ir gatvių būtų diegiamos aplinkos veiksnių neigiamo poveikio visuomenės sveikatai prevencinės priemonės – triukšmą slopinančios sienutės, atitvarų triukšmo izoliavimas ir kitos. Vertinti svarbių gamybinių objektų statybos ir veiklos visuomenės sveikatos saugos aspektai, pasiekta, kad būtų diegiamos aplinkos veiksnių neigiamo poveikio visuomenės sveikatai prevencinės priemonės. Siekiant apsaugoti gyventojų sveikatą imtasi veiksmų, kad teisė pavojingąsias atliekas tvarkyti būtų suteikta tik tiems atliekų tvarkytojams, kurių veikla nekels neigiamo poveikio visuomenės sveikatai. Norėdamas užtikrinti, kad išvados dėl planuojamos pavojingųjų atliekų tvarkymo veiklos būtų teikiamos įsitikinus būsimos taršos

sklaidos skaičiavimų teisingumu, NVSC įdiegė procedūrą planuojamos ūkinės veiklos taršos sklaidos skaičiavimų teisingumui įvertinti – parengtas Planuojamos ūkinės veiklos taršos sklaidos skaičiavimų pagrįstumo įvertinimo tvarkos aprašas, kuris patvirtintas NVSC direktoriaus 2019 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. VKE-121 „Dėl Planuojamos ūkinės veiklos taršos sklaidos skaičiavimų pagrįstumo įvertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. 2019 NVSC įsisavino Informavimo apie žmogaus palaikų vežimą į užsienio valstybes, kurios nėra 1973 m. spalio 26 d. Strasbūre priimto Susitarimo dėl mirusiųjų kūnų pervežimo šalys, taip pat iš šių valstybių per Lietuvos Respublikos teritoriją vežimą tranzitu tvarkos apraše nustatytą tvarką ir sudarė sutartį su Muitinės departamentu dėl duomenų teikimo. Mažinant našta ūkio subjektams 2019 m. NVSC įdiegta vieninga konsultavimo sistema. NVSC direktoriaus 2019 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Nr. VKE-372 patvirtintas Metodinės pagalbos pirmuosius metus veiklą vykdančiams ūkio subjektams teikimo tvarkos aprašas, kuriuo vadovaudamasis nuo 2020 m. sausio 1 d. NVSC teiks metodinę pagalbą veiklos vykdymo vietoje ūkio subjektams, kurie veiklą vykdo pirmus metus. Be to, pateikta **10** teisėkūros iniciatyvų dėl naštos verslui mažinimo, **9** paslaugų procedūros, įgalinančios paslaugas teikti elektroninėmis priemonėmis, Lietuvos paslaugų kataloge detalizuota informacija apie paslaugų teikimą. Sumažinta patikrinimų našta, didinant jų efektyvumą – nuo 2017 m. vidutinė vieno patikrinimo vietoje trukmė sutrumpėjo **63 proc.** **78 proc.** periodinės valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės patikrinimų atlikta naudojant kontrolinius klausimynus, **93 proc.** ūkio subjektų teigiamai įvertino šiuos klausimynus. Ataskaitiniu laikotarpiu vykdančios priemonės „Mažinti ūkio subjektų teikiamų paslaugų neigiamą įtaką žmonių sveikatai, vykdančios valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę“ veiklas **72 proc.** patikrinimų buvo atlikta rizikingiausiuose ūkio subjektuose. Nuo 2019 m. pradėta vykdyti valstybinė triukšmo kontrolė, atlikti **98** objektų, skleidžiančių triukšmą ir licencijuojamos visuomenės sveikatos priežiūros veiklos patikrinimai. Vykdydamas priemonę „Stiprinti aplinkos veiksnių neigiamo poveikio visuomenės sveikatai prevenciją ir teikti visuomenei žinias, reikalingas jos sveikatai stiprinti“ ir „Mažinti žalingo aplinkos veiksnių poveikio sveikatai riziką ir stiprinti visuomenės sveikatą, taikant inovatyvius sprendimus bei didinant vykdomų priemonių efektyvumą“, 2019 m. NVSC patikrino aplinkos (įskaitant ir patalpų), paslaugų teikimo sąlygų atitiktį visuomenės sveikatos saugos reikalavimams ir išdavė **3729** leidimus-higienos pasus; **28** leidimus vykdyti veiklą, susijusią su nuodingosiomis medžiagomis; išnagrinėjo **119** planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentų, **440** planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentų, **166** planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitas; suderino **60** paraiškų taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimui gauti ar pakeisti, **785** radiotechninės dalies projektus ir tiek pat elektromagnetinės spinduliuotės planų; parengė **2434** teritorijų planavimo dokumentų vertinimo pažymų ir **14008** bendras statinio projektavimo dokumentų tikrinimo pažymas; organizavo **1175** šachtinių šulinių vandens (gavus pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigos pranešimą apie nėščiąją ar kūdikį iki 6 mėnesių amžiaus, kurių maistui naudojamas šachtinio šulinio vanduo) tyrimus bei informavo šių šulinių vartotojus apie nesaugų geriamąjį vandenį; suteikė **65** rekomendacijas įmonėms ir kosmetikos gaminių kontrolę vykdančioms institucijoms kosmetikos saugos notifikavimo klausimais, išdavė **328** biocidinio produkto autorizacijos liudijimus bei leidimus tiekti į rinką ir naudoti biocidinį produktą. Siekdami užtikrinti Nacionalinės biocidinių produktų pagalbos tarnybos veikimą, NVSC specialistai suteikė **400** konsultacijų įmonėms ir kitiems suinteresuotiems asmenims, parengė **12** pozicijų Lietuvos kosmetikos gaminių klausimais, poziciją dėl Europos Komisijos direktyvos, kuria dėl aplinkos triukšmo kenksmingo poveikio įvertinimo metodų nustatymo iš dalies keičiamas Direktyvos 2002/49/EB III priedas (Nr. D063276/01), projekto ir jos priedo. Informuojant visuomenę sveikatos saugos klausimais 2019 m. atlikta **612** informavimo veiksmų gyventojams: buvo rengiami straipsniai, informaciniai pranešimai spaudai, teikiami interviu, organizuojami seminarai, skaitomos paskaitos ir pranešimai; informavimo veiksmų, skirtų ūkio subjektams – **355**; konsultacijų gyventojams ataskaitiniu laikotarpiu

suteikta – **4665**, ūkio subjektams – **13245**. Net **91 proc.** ūkio subjektų NVSC specialistų suteiktas konsultacijas, suteiktas pirmais veiklos metais įvertino teigiamai. 2019 m. NVSC teikė pastabas ir siūlymus dėl naštos verslui mažinimo Ekonomikos ir inovacijų ministerijos vykdomam Gamybinių projektų vystymo teisinės patikros ir reguliavimo naštos vertinimo projektui. NVSC dalyvavo rengiant 2021–2030 m. Nacionalinę pažangos programą, teikė siūlymus Sveikatos apsaugos ministerijai dėl administracinių paslaugų teikimo optimizavimo. Pasaulio sveikatos organizacijos atstovybės Lietuvoje prašymu NVSC priėmė Kosovo Respublikos delegaciją ir dalindamasis gerąją visuomenės sveikatos saugos užtikrinimo patirtimi, supažindino ją su NVSC veikla vertinant aplinkos oro užterštumo poveikį visuomenės sveikatai įprastinės veiklos ir ekstremalių situacijų atvejais.

2019 m. NVSC teko susidurti su iššūkiais. Dėl UAB „Ekologistika“ veiklos Alytaus mieste kilus padangų gaisrui, NVSC aktyviai dalyvavo šios ekstremalios situacijos valdyme: pateiktos ir išplatintos rekomendacijos gyventojams, sveikatos priežiūros įstaigoms, švietimo ir ugdymo institucijoms, stacionarinėms globos ir slaugos įstaigoms, kitoms institucijoms ir organizacijoms, priimti sprendimai dėl laboratorinių tyrimų tikslingumo, organizuotas mėginių laboratoriniams tyrimams paėmimas, siekiant visapusiškai įvertinti pavojų visuomenės sveikatai, vertinta ir analizuota kitų šalių patirtis, sprendžiant visuomenės sveikatos saugos klausimus bendradarbiauta su įvairiomis atsakingomis institucijomis.

Programos tikslo rezultato vertinimo kriterijaus **R-01-10-03-01** „Nukentėjusių nuo nesaugios ūkinės komercinės veiklos asmenų dalis“ reikšmė sudarė **40 proc.** (planuota 36 proc.). Suplanuotas rezultatas nepasiektas todėl, kad pasitvirtino daugiau pagrįstų kolektyvinių, o ne pavienių asmenų skundų bei manoma, kad didėja visuomenės informuotumas apie saugią ir sveiką aplinką ir reikalavimus ūkinei komercinei veiklai, todėl gaunami skundai vis dažniau būna pagrįsti. Produkto vertinimo kriterijaus **P-01-10-03-01-02** „Pagrįstų vartotojų skundų dėl nekokybiškų produktų (gaminių ar paslaugų) dalis“ reikšmė nebuvo pasiekta (reikšmė **53 proc.**, planuota – 35 proc.). Manoma, kad pagrindine priežastimi yra tai, kad NVSC konsultacijų dėka vartotojų žinios apie reikalavimus paslaugoms ir gaminiams išaugo, todėl padaugėjo pagrįstų prašymų bei skundų dėl nesaugiai teikiamų paslaugų ir nekokybiškų gaminių. Strateginio produkto vertinimo kriterijaus **P-01-10-03-01-01** „Grįžtamosios kontrolės metu atliktų patikrinimų, kurių metu nustatyti pažeidimai, dalis“ reikšmė – **35 proc.** (planuota 24 proc.). Planuotas rodiklis nepasiektas todėl, kad 2018-2019 m. buvo vykdomi teminiai patikrinimai švietimo įstaigose ir jų metu nustatyti pažeidimai. Vėliau vykdant šiose įstaigose grįžtamąją kontrolę buvo pakartotinai nustatyti pažeidimai, kurių pašalinimui reikalingos lėšos (31 proc. grįžtamosios kontrolės patikrinimų, kurių metu nustatyti pažeidimai, buvo atlikti bendrojo lavinimo mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose).

Esminių teisės aktų pakeitimų ataskaitiniu laikotarpiu nebuvo, tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad dauguma Lietuvos higienos normų iš esmės yra seniai keistos, jos nebeatitinka visuomenės sveikatos saugos prioritetų ir visuomenės lūkesčių.